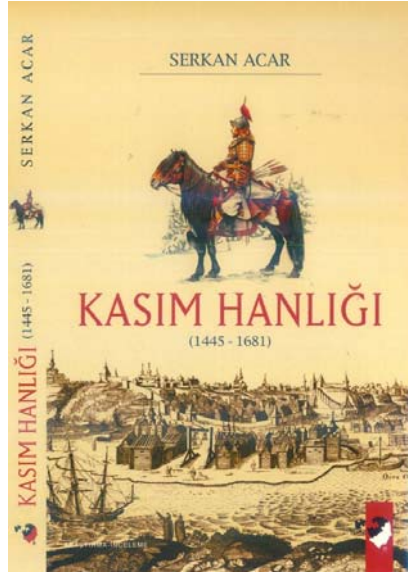

şünmemeliyiz. Örneğin, bu kadar baskıdan ve satıştan sonra ne faydası olur bilinmez ama artık Ömer Rıza Doğrul'un Bar Hebraus çevirisindeki mahcup edici hatalar düzeltilmeli.

TTK ile ilgili bir husus da kitapların şu dönemdeki fiyatlarıyla ilgili. Bir dönem kitaplar çok ucuzdu ve Kurum'un bundan zarar ettiği söyleniyordu. Bütçenin büyüklüğü, yapılan hizmetin önemi, bu kitapların okuru olan kimselerin -öğrenci ve hoca- kısıtlı mali imkânları vs. düşünüldüğünde, bu zararın neyin zararı olduğu tartışılır ama şu anda yapılan işin de Kurum'u kâra yönelttiği söylenemez. İfrat ile tefrit arasındayız. İncelediğimiz eserin fiyatı örneğin 50 TL; piyasada muadili kitaplar ise 25-30 TL'den satılıyor. 1000 adet basılmış olan bu kitap 10 TL'den satıldığında dahi kâr eder. Bu olmasın da 30 TL'den satılsın; lakin "*ihtiyacı olan nasılsa bunu alacak*" diyerek fahiş bir fiyat koymak hiçbir tarafın faydasına değil. 50 TL'den 1000 kitap satmaktansa, 40 TL'den 2000 kitap satmak daha semereli bir iştir. TTK bu bakımdan okuyucuyu, daha doğrusu kullanıcıyı büyük üzüntüye sevk etmektedir.

Kasım Hanlığı

Yavuz Söylemez*

Serkan Acar, **Kâsım Hanlığı (1445-1681)**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2008, 240 Sayfa, ISBN: 978-975-255-200-5

XV. Yüzyılın ortalarına doğru Altın Orda Devleti'nin yıkılmaya yüz tutması ile birlikte Avrasya bozkırlarında hâkimiyet mücadelesi başlamış; Cuci soyundan gelen pek çok hanedan mensubunun yanı sıra Moskova Knezleri de Altın Orda mirası üzerinde hak iddia etmişti. Bu dönemde

* Yavuz Söylemez, Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

enerjik teşebbüslerde bulunup yetenekleri ile temayüz eden Uluğ Muhammed Han, 1445 yılında Rus Knezi II. Vasiliy'i Suzdal savaşında yenerek tutsak etmiş ve yapılan antlaşmaya, Moskova'yı baskı altında tutmak amacıyla, Meşçerskiy Gorodets şehrinde bir hanlık kurulması ve başına da oğullarından birinin geçirilmesi şartını koymuştu. Bu hanlık Uluğ Muhammed Han'ın oğlu Kâsım Han'a verilecek ve daha sonra *Kâsım Hanlığı* adı ile anılacaktı.

Avrasya coğrafyasının en batı kısmında, Moskova'nın yanı başında, kurulan bu Türk-Tatar devleti hakkında XIX. Yüzyılın sonlarına doğru Rusya'da iki önemli eser basılmıştı. Yurdumuzda da Rusya'daki neşriyatı takip eden Akdes Nimet KURAT, Zeki Velidî TOGAN, Reşit Rahmeti ARAT ve Ahmet TEMİR gibi tarihçi ve dilciler bu hanlığın önemine dikkat çeken birkaç ansiklopedi maddesi kaleme almışlardı. Batı ilim âleminde ise bu hanlığın tarihine ilişkin bilgiler, Rusya tarihi hakkında yazılan bazı eserlerdeki genel ifadelerden öteye geçememişti.

Serkan ACAR'ın 2008 yılı Mayıs ayında IQ Kültür Sanat Yayıncılık tarafından yayınlanan *Kâsım Hanlığı (1445-1681)* adlı eseri bu hanlığın tarihini ayrıntılı olarak ele almıştır. Giriş kısmı hariç altı bölümden oluşan eser 240 sayfadır.

Eserin Giriş (s. 19-51) bölümünde, Kâsım Hanlığı kurulmadan önce Altın Orda Devleti'nin durumu, Kazan Hanlığı'nın kuruluşu ve Kâsım şehrinin erken dönemleri hakkında bilgi verilmiştir.

Kazan Hanları Sülalesi'nin anlatıldığı I. Bölümde (s. 53-71) hanlığa adı verilen Kâsım Han ve oğlu Danyal Han'ın faaliyetleri üzerinde durulmuş ve Türk-Tatarlar ile Moskova arasındaki mücadelelere temas edilmiştir.

Kırım Hanları Sülalesi başlığını taşıyan II. Bölümde (s. 73-90) Nur Devlet Han'ın Moskova'ya gelişi ve Kâsım Hanlığı tahtına oturuşu aktarıldıktan sonra, yazarın da belirttiği gibi, Moskova-Kırım-Kazan ilişkileri çerçevesinde Kâsım Hanlığı

üzerindeki hâkimiyet mücadelesi anlatılmıştır.

Eserin en kapsamlı kısmı olan III. Bölüm (s. 91-157) *Saray Hanları Sülalesi*'dir. Burada Rus yayılmacılığı ile Kazan ve Astarhan hanlıklarının işgali üzerinde durulmuştur. Ayrıca Rusya'nın Doğu Avrupa siyasetinin en önemli sorunlarından biri olan Livonya savaşları hakkında bilgi verilmiştir. Yine Şah Ali Han'ın Livonya savaşlarında Ruslar adına gösterdiği yararlılık ve Doğu Avrupa coğrafyasındaki Türk-Tatar algılayışı ilgi çekici bir tarzda gözler önüne serilmiştir.

IV. Bölümde (s.159-168) *Kazak Hanları Sülalesi*'nin tek temsilcisi olan Uraz Muhammed dönemi konu edinilmiştir. Bu dönem Rusya'da dahili karışıklıkların baş gösterdiği, Sahte Dimitri isyanlarının çıktığı ve Romanov Hanedanının hâkimiyeti ele geçirdiği zamana tesadüf etmektedir. Uraz Muhammed'in Türk-Tatarlar ile birlikte Rusya karşısında yer alıp Sahte Dimitri isyanlarında aktif rol oynaması oldukça dikkat çekicidir.

V. Bölüm (s. 169-189) Kâsım Hanlığı'nın son sülalesi olan *Sibirya Hanları Sülalesi*'ne ayrılmış ve bu dönemde Rusların, Türk-Tatarları Hıristiyanlaştırmak için uyguladıkları misyonerlik faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Türk-Tatarların en zayıf oldukları dönemlerde bile Rus boyunduruğuna girmektense isyan edip ölümü tercih ettikleri görülmektedir.

Son bölümde (s. 191-203) ise, Kâsım Hanlığı'nın idari yapısı ve buna bağlı olarak saray görevlilerine değinilmiş; ayrıca ekonomik faaliyetler, hanedan mensuplarının gelir kaynakları ve din adamları hakkında bilgi verilmiştir. Eserin sonuna resim ve haritaların yanı sıra geniş bir bibliyografya ve dizin de eklenmiştir.

Ağırlıklı olarak Rusça kaynaklar esas alınarak hazırlanan *Kâsım Hanlığı* adlı bu eser kendi alanında bir ilktir. Dolayısıyla büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca Kuzey Türklüğüne dair araştırmaların genişlemesi ve Türk tarihinin az bilinen

yönlerinin aydınlatılmaya başlanması da Türk tarihçiliği adına sevindirici bir gelişmedir.